

KADINLARIN MEME KANSERİ VE KENDİ KENDİNE MEME MUAYENESİ İLE İLGİLİ BİLGİ DURUMLARINA PLANLI EĞİTİMİN ETKİSİ

THE EFFECT OF PLANNED EDUCATION ON WOMEN'S KNOWLEDGE ABOUT BREAST CANCER AND BREAST SELF EXAMINATION

Arslan, M., Şahin, DA.***

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, 20 yaş ve üzeri kadınlara meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi (KKMM) hakkında verilen planlı eğitimin etkinliğini ölçmek amacı ile planlanmış, bir müdahale çalışmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, Ankara Büyükşehir Belediyesi Eğitim ve Kültür Daire Başkanlığı Aile ve Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren hanım lokallerine üye olan 51375 kadından eğitim programımıza katılmak isteyen, ön test ve son testte ulaşılan 200 kadın ile yürütülmüştür. Veriler kişisel bilgi formu ve meme kanseri-KKMM bilgi testi ile toplanmıştır. Bilgi testi 17 soru ile toplam 20 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Eğitimden önce bilgi testi ön test olarak uygulanmış, sonra kadınlar meme kanseri ve KKMM hakkında teorik ve uygulamalı bir eğitim programına alınmıştır. Eğitim son testle değerlendirilmiştir. Elde edilen tüm veriler SPSS 13.0 istatistik programı ile değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde verilerin özelliklerine göre ki-kare önemlilik testi, bağımlı ve bağımsız gruplarda T testi kullanılmıştır. Bu çalışma için Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan etik kurul onayı alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılanların % 65'i KKMM hakkında bilgi sahibidir ve %61,2'si KKMM uygulaması yapmaktadır. KKMM yapanların %6,5'i yaptığı KKMM'ni doğru uyguladıklarından kesinlikle eminken, %62,6'sı pek emin değildir. Katılımcıların eğitim öncesi meme kanseri ve KKMM uygulamaları seçeneklerinden aldıkları puan ortalaması 8.97 ± 3.6 iken eğitim sonrası 15.72 ± 2.31 'e yükselmiştir. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası katılımcıların bilgi düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.001$).

Sonuç: Hemşire tarafından verilen uygulamalı KKMM eğitiminin kadınlarda bilgi düzeylerinde önemli oranda artışa katkı sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Meme kanseri, kendi kendine meme muayenesi, kadın, eğitim.

Sorumlu Yazar: Öğr. Gör. Müzeyyen ARSLAN, Turgut Özal Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, ANKARA.

ABSTRACT

email:muzeyyen24@hotmail.com

Tel: 0 312 3977400

Aim: This research is an intervention study that planned with the aim of measuring effectiveness of the planned training about breast cancer and breast self-examination (BSE) on the women aged 20 and above.

Material and Method: This study was performed 200 of the 51375 women who were the members club of ladies which one belonging to municipality of Ankara Education and Cultural Directorates Branch of Family and Child Services. The purpose of this study was is to determine the information levels of women about the breast cancer and breast self exam, than to establish a training program and to determine to efficacy of training program. Knowledge test is evaluated based on 17 questions out of a total of 20 points. Knowledge test was applied as pre-test before training, after the women about breast cancer and BSE has been theoretical and practical training program. This training was assessed with last test. All data obtained were processed using SPSS 13.0 statistical package. Rating are based on characteristics of the data in the chi-square test and for dependent and independent groups t test was used. For this study, Afyon Kocatepe University, Faculty of Medicine Ethics Committee approval was obtained from the ethics committee.

Results: Sixty five percent of participants had information about breast self exam and theirs sixty one point two percent used to practice breast self exam. Six point five percent of self breast examiners were certainly sure about their practice, but 62.6% were not. The average score which participants take from before training about breast cancer and self exam practices choices and after training assessment test increased from 8.97 ± 3.6 to 15.72 ± 2.31 . It was determined meaningful differences between two average scores of knowledge level before and after training.

Conclusion: BSE practical training given by nurses in women contribute to a significant increase in knowledge levels was observed.

Keywords: Breast cancer, breast self exam, women, education.

*Turgut Özal Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, ANKARA.

**Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı, RİZE.

GİRİŞ

Meme kanseri sağlık bilimlerindeki ilerlemelere, tanı ve tedavi girişimlerinde ki hızlı gelişime; toplumdaki bilincin giderek artmasına karşın, kadınların yaşamını önemli ölçüde tehdit etmeye devam etmektedir (1).

Dünya’da kadınlarda görülen tüm kanserler arasında $\frac{1}{4}$ oranı ile meme kanserinin ilk sırada; kadın ve erkek birlikte değerlendirildiğinde ise akciğer kanserinden sonra 2. sırada yer aldığı ve kanserden ölüm nedenleri arasında 5. sırada olduğu görülmektedir (2, 3). Meme kanserinin, kadınlarda yaşam boyu görülme riski %12,3’tür ve her 8 kadından 1’inde meme kanseri gelişme riski vardır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde meme kanseri %1-2 oranında artış göstermekte olup, her yıl yaklaşık bir milyon kadına yeni tanı konulduğu bildirilmektedir. Diğer taraftan yaşam boyunca her on kadından birinin meme kanseri olma, üçte birinin ise meme kanserinden ölme tehlikesi ile karşı karşıya olduğu tahmin edilmektedir (4, 5).

Morbidite ve mortalite oranı azımsanmayacak oranda olan meme kanserinin özellikle kadınların sağlığı/yşamı açısından taşıdığı risk ile erken evre, etkili tedavi ve iyi prognoz ilişkisi dikkate alındığında, erken tanı çalışmalarının yaşama geçirilmesinin önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Mamografi, klinik meme muayenesi (KMM) ve kendi kendine meme muayenesi (KKMM) uygulamalarını içeren tarama yöntemlerinin hedefi, meme kanserinin erken dönemde tanınması, etkili/başarılı tedavi ve daha uzun bir yaşam şansının sağlanmasıdır(6). Ayrıca meme kanserinin erken tanı ve tedavisi, yaşam süresinin uzamasında, mortalitenin azalmasında, yaşam kalitesinin yükseltilmesinde, kadınlarda fiziksel ve psiko-sosyal zorlanmanın önlenmesinde etkili olabilmektedir (7).

Kadınların meme dokusunu tanıması ve oluşan değişiklikleri erken fark etmesi her ay düzenli olarak KKMM ile sağlanabilir (8, 9). KKMM, meme kanserinin mümkün olduğunca erken dönemde tanınmasını sağlamak amacıyla kadınların, meme ve

çevresindeki bölgeyi, olağan dışı kitle ve şekil değişikliklerini belirlemek için düzenli aralıklarla, sistematik bir şekilde, aynı yöntemi kullanarak muayene etmesidir. Her kadının kolayca uygulayabileceği, ekonomik ve kolay bir yöntem olan KKMM, memeye basitçe dokunmaktan farklı, özel olarak kanseri aramak/araştırmak amacıyla geliştirilmiş bir tekniktir. Meme dokusunun daha iyi tanınması ve olası değişikliklerin belirlenebilmesi için, KKMM’nin düzenli ve periyodik aralıklarla yapılması, kişilerin meme muayenesine istekli olması, muayene tekniğini iyi bilmesi ve pratik yapmada kendilerini sorumlu hissetmeleri gerekmektedir (6, 10).

KKMM yöntemi mamografi ve fizik muayene kadar duyarlı olamamakla birlikte bütün kadınlar için uygulanması kolay, ekonomik, özel araç gerektirmeyen, güvenli, invaziv olmayan bir işlem olup ayrıca meme kanseri için etkili bir erken tanı yöntemi olabilmektedir (11). KKMM yapan kadınların meme kanserini % 95, erken evre meme kanserini ise % 65 oranında kendilerinin tespit ettiklerini ve bu sayede mortalitede %18 oranında azalma sağladıklarına yönelik çalışmalar mevcuttur (12-15).

Meme kanserinin erken tanısında uygulanacak programların başarıya ulaşabilmesi için hedef kitlede farkındalığın artmasını sağlayacak etkin eğitim programlarının yaygınlaştırılması, böyle bir programın gerekliliğine inanma, bilgi ve uygulamaların davranışa dönüştürülmesi gerekmektedir.

Meme kanserine yönelik tarama programlarında hemşirenin özellikle eğitici rolü ön plandadır. Kadınları meme dokularını tanımaları için teşvik etme, sözel ve yazılı bilgi verme ve tarama programları hakkında bilgilendirme hemşirenin sorumlulukları arasında yer almaktadır (16).

Halk eğitim merkezleri, hanım lokalleri...vb kuruluşlar sağlık eğitimi için hemşirelerin her yaş grubundan sağlıklı kadına toplu olarak ulaşabilecekleri en uygun mekanlardır. Aynı zamanda böylesi etkinlikler temel sağlık hizmetlerinin önemli bir ilkesi

olan sektörler arası işbirliğinin gelişmesine de katkı verebilecektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma Ankara Hanım lokallerine devam eden kadınlara hemşireler tarafından verilen meme kanseri ve uygulamalı KKMM eğitiminin kadınların bilgi düzeyleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmış bir müdahale çalışmasıdır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmamız 11 Kasım-30 Aralık 2006 tarihleri arasında Ankara Büyükşehir Belediyesi Eğitim ve Kültür Daire Başkanlığı Aile ve Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğü'ne bağlı olarak faaliyet gösteren hanım lokallerinde yürütülmüştür.

Araştırmanın evrenini oluşturan Ankara Büyükşehir Belediyesi Hanım Lokallerine üye olan 51.375 kadından, eğitim programımıza katılmak isteyen daha önce bu konuda eğitim almamış, gönüllü 200 kadın örneklemimizi oluşturmaktadır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Bu çalışma için Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmaya katılan tüm kadınlara araştırmanın amacı, yöntemi ve beklenen yararları Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu kullanılarak açıklanmış ve yazılı izinleri alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri literatüre uygun olarak geliştirilen 23 sorulu anket formu uygulanarak toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan Anket Formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kadınların sosyodemografik bilgileri yer alırken ikinci bölümde kadınların meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik literatür doğrultusunda hazırlanmış (16-18) toplam 17 soru (top-

lam 20 puan üzerinden değerlendirilmiş) yer almaktadır.

Eğitim programı öncesi tüm lokallere duyuru yapılmış, kadınların en yoğun olduğu gün ve saatlerde program planlanmıştır. Anket formları kadınlar tarafından doldurulduktan ve ön test uygulandıktan sonra, araştırmacı tarafından kadınlara meme kanseri ve KKMM hakkında teorik ve pratik olmak üzere 60 dakikalık bir eğitim verilmiştir. Bu eğitimde video, sunu ve meme maketleri kullanılmıştır. Belirlenen tarihlerde her lokalden ortalama 20 kadın eğitime katılmıştır. Bu programdan sonra son test uygulanmıştır.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Elde edilen tüm veriler SPSS 13.0 istatistik programı ile değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde verilerin özelliklerine göre ki-kare önemlilik testi, bağımlı ve bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılığı, Ankara Büyükşehir Belediyesi Eğitim ve Kültür Daire Başkanlığı Aile ve Çocuk Hizmetleri Şube Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren hanım lokallerine üye olan kadınlar ile sınırlı olması, araştırmanın gönüllülük esasına göre planlanması nedeniyle incelenen bölgeyi kısmen yansıtmaması ve bilgi düzeyinin yapılandırılmış kapsamlı bir ölçek ile değerlendirilmemesidir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 200 kadının yaş ortalaması 39.9 ± 10.4 (min.=22, max.=63) dur. Kadınların % 65.5'i lise ve üzeri eğitim almış, %50.5'i ev hanımı, %77.5'i evlidir. Kadınların sosyodemografik özelliğini gösteren dağılım Tablo 1'de verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Kadınların Demografik Özellikleri

Demografik özellikler	Sayı (n=200)	%
Yaş grupları		
21-30 yaş	60	30.0
31-40 yaş	99	49.5
41- 50 yaş	21	10.5
50 yaş ve üzeri	20	10.0
Öğrenim durumu		
İlkokul	45	22.5
Ortaokul	24	12.0
Lise	75	37.5
Üniversite ve üstü	56	28.0
Mesleği		
Ev hanımı	101	50.5
Emekli	40	20.0
Memur	14	7.0
İşçi	38	19.0
Serbest meslek	7	3.5
Medeni durumu		
Bekar	45	22.5
Evli	155	77.5
Çocuk sayısı		
Yok	54	27.0
1 çocuk	36	18.0
2 çocuk	76	38.0
3 ve daha fazla	34	17.0
Anne veya kız kardeşte meme kanseri öyküsü		
Var	13	6.5
Yok	187	93.5

Araştırmamızda kadınların %38.5'inin KKMM'ni uygulamadığı, uygulamayanların %49.4'ü neden olarak meme muayenesinin nasıl yapıldığını bilmediği için uygulamadıkları bulunmuştur. Sonuçlarımızdaki diğer nedenlere bakıldığında, %22'sinin KKMM'yi yapmayı unuttuğunu, %11.7'sinin bir şey bulmaktan korktuğunu, %6.5'i ise yardımcı olduğuna inanmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan kadınların KKMM hakkında bilgi sahibi olma ve KKMM yapma oranları Tablo 2'de sunulmuştur (Tablo 2). KKMM yapan 123 kadından sadece 8'i "yaptığım uygulamadan kesinlikle eminim" cevabını vermiştir.

Araştırmaya katılan kadınların KKMM'yi öğrendikleri kaynakların dağılımına bakıldığında, %32'sinin doktordan, %21.5'inin televizyon programından, %16'sının arkadaş ya da akraba olarak cevaplandıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan kadınların %88.0'ı meme kanseri erken tanısına yönelik bilgi gereksinimi duymaktadırlar ve bilgi almak istedikleri kaynaklar sorulduğunda, %97.0'ı doktordan, %30.0'ı hemşireden, %20.0'ı medya organlarından, %8.5'i ise okuldan bu konuda bilgi almak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Kadınların KKMM Hakkında Bilgi Sahibi Olma ve KKMM Yapma Durumlarının Dağılımı

Kadınların KKMM hakkında bilgi sahibi olma durumları (n:200)	Sayı	%
Bilgi sahibi	130	65.0
Bilgi sahibi değil	70	35.0
KKMM yapma durumları (n:200)		
KKMM yapıyor	123	61.5
KKMM yapmıyor	77	38.5

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Kadınların Meme Kanseri ve KKMM Eğitimi Öncesinde ve Sonrasında Bilgi Düzeyi Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Bilgi Düzeyi Puan Ortalaması	N	X ± Ss	Min.	Max.	Analiz
Eğitim öncesi	200	8.97 ± 3.6	2	19	p=0,000 t=23,27
Eğitim sonrası	200	15.72 ± 2.31	8	20	

Araştırmaya katılan kadınlardan KKMM yapmayanların, yapmama nedenlerine bakıldığında %49.4'ü KKMM'nin nasıl yapılacağını bilmediğini, %22'sinin KKMM'yi yapmayı unuttuğunu, %11.7'sinin bir şey bulmaktan korktuğunu belirtmiştir.

Kadınların, meme kanseri ve KKMM eğitimi öncesi ve sonrasında bilgi düzeyi puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 3'de gösterilmiştir. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi düzeyi puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$) (Tablo 3).

Çalışmada, kadınların daha önce KKMM hakkında bilgi alma durumları ile eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi düzeyi puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$).

Kadınların KKMM yapma durumu ile eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,001$; $p<0,05$) ve bilgi artışının eğitim öncesinde KKMM yapmadığını belirten kadınlarda KKMM yaptığını belirten kadınlara oranla daha fazla olduğu görülmüştür.

Hemşirenin KKMM hakkında verebileceği eğitimin diğer bilgi alınan kaynaklardan (doktor, tv, broşür vb) ayrıcalığının ne olabileceği sorulduğunda, % 64.5'i birebir eğitim verilmesinin etkili olduğunu, % 52.0'ı hemcinsi olması rahatlığı ile daha fazla soru sorulabileceğini belirtirken, kadınların %31.5'i ise her kaynaktan bilgi alınması gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Dünyada meme kanseri kadınlarda en sık görülen kanser tipidir. Kadınlar kendileri için büyük bir risk oluşturan bu hastalık ve erken tanı yöntemleri konusunda bilgili olmalıdır. Kadınların meme kanseri belirtilerini bilmelerinin yanı sıra KKMM yapabilmeleri de büyük önem taşımaktadır. Çalışmamızda kadınların KMMM bilgi ve uygulama durumları sorgulandığında %65'i bilgi sahibi olduğunu, %61.5'i uygulama yaptığını belirtmiştir. Fakat uygulama yapanların yalnızca %6.5'i yaptığı KKMM den kesinlikle emin olduğunu belirtmiştir. Konu ile ilgili benzer çalışmalarda KKMM'nin ülkemiz kadınları tarafından pek tanınmadığı ve yeterince uygulanmadığı gösterilmiştir (19-22).

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Kadınların Hemşire Eğitimine Yönelik İfadelerinin Dağılımı.

Hemşire eğitime yönelik ifadeler*	Sayı (n:200)	%**
Hemcinsim olması daha rahat soru sormamı sağlıyor	104	52.0
Birebir eğitim verilmesi daha etkili oluyor	129	64.5
Medyadan edinilen bilgiyi abartılı buluyorum	5	2.5
Bence her kaynaktan bilgi alınmalı	63	31.5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

** Yüzdelere 200 kişi üzerinden alınmıştır.

KKMM'nin başarılı olması için, özellikle kişilerin kendi kendine meme muayenesine istekli olması, sürekli ve düzenli aralıklarla yapması gerekir. Bu nedenle KKMM diğer tarama yöntemleri ile birlikte kadınlara öğretilmeli ve uygulamaları için ikna edilmesi gerekmektedir. Özellikle 20 yaşından sonraki kadınlara ve risk grubunda olan kadınlara bu yöntem mutlaka öğretilmelidir.

Göçgeldi ve ark.nın (21) yaptığı çalışmada, kadınların %29.8'i KKMM'ni yaparken, %71.2'si yapmamaktadırlar. Özer ve ark.nın (23) çalışmasında KKMM yaptığını bildirenlerin oranı %53.0'dır. Fakat KKMM uygulayan bu kişilerden yapmış olduğu uygulamadan emin olmadığını bildirenlerin oranı %78.0 olması, bizim çalışmamızda da olduğu gibi KKMM'ni yapanların büyük bir çoğunluğunun yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar kadınların düzenli KKMM uygulamasından tam anlamıyla yararlanmadığını ve bu konuda eğitim ihtiyaçlarının olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmamızda KKMM yapmayan (%38.5) kadınlar buna neden olarak %49.0 oranında konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. ABD'de ise kadınların %90.0'ının KKMM'yi bilmesine rağmen, sadece %25'inin uyguladığı belirtilmiştir (24). Sharbatti ve ark.nın (25) Suudi Arabistan'da üniversite öğrencileri ile yapmış oldukları bir çalışmada katılımcıların % 22.7'sinin KKMM uyguladığı, ancak bunlardan yalnızca %3'ünün düzenli olarak uygulama yaptığını saptanmıştır. Simi ve ark.nın (26) İran Shiraz bölgesinde 284

kadın ile yapmış oldukları bir çalışmada, kadınların %53'ünün KKMM uygularken, ancak bunlardan yalnızca %5.6'sının doğru teknikte uygulama yaptıkları belirlenmiştir. Dubai ve ark (27) Malezya kırsalında 222 kadın ile yapmış oldukları bir çalışmada, kadınların %79.8'inin KKMM'nin nasıl uygulandığını bilmedikleri belirlenmiştir.

Çalışma sonuçlarımızda, yurt içi ve yurt dışında gerçekleştirilen benzer çalışma sonuçlarına oranla kadınların KKMM bilme (%65.0) ve uygulama (%61.5) sıklıkları yüksek bulunmakla birlikte, kadınlarda en sık karşılaşılan meme kanserinin erken tanısındaki KKMM'nin önemi dikkate alındığında, bu oranın yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Beydağ ve Karaoğlu'nın (18) KKMM eğitiminin üniversite öğrencilerinin bilgi ve tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin % 58.0'ının KKMM ile ilgili bilgisi olmadığı bulunmuştur. Bizim çalışmamızda bilmeyenlerin oranı daha düşüktür (%35.0). Bunun nedeni olarak üniversitede okuyan öğrencilerin KKMM'yi gereksiz görebileceği, konuya henüz ilgi duymadıkları düşünülmektedir.

Parlar ve ark.nın (28) aile planlaması hizmeti almak üzere merkeze başvuran toplam 101 kadının katıldığı çalışmalarında, kadınlara verilen eğitimden önce sadece 18 kadın (%33.9) KKMM yapmış iken; eğitim sonrası birinci ayda bu sayı 48'e (%90.6) yükselmiştir. Aynı çalışmada eğitim öncesi sadece 7 kadın (%13.2) KKMM uygulamasını doğru olarak yapabilmış iken; eğitimden bir ay sonraki değerlendirilme

dirmede KKMM'ni doğru olarak yapanların sayısı 39'a (%73.5) çıkmıştır.

Meme kanserinin erken tanısında önemli bir yeri olan KKMM'nin yaygınlaştırılmasında ve doğru olarak uygulanmasında eğitimin etkisini araştıran bir çok çalışma yapılmıştır (16, 17, 29-31). KKMM'nin uygulanma oranının artırılmasında da eğitim programlarının önemli bir faktör olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kadınların %88.0'ı meme kanseri erken tanısına yönelik bilgi gereksinimi duymaktadırlar ve bilgi almak istedikleri kaynaklar sorulduğunda, %97.0'ı doktordan, %30.0'ı hemşireden, %20.0'ı medya organlarından, %8.5'i ise okuldan bu konuda bilgi almak istediklerini belirtmişlerdir. Orhan'ın (32) çalışmasında kadınlara meme kanseri ve erken tanısına ilişkin bilgi ihtiyaçlarının olup olmadığı sorulduğunda, %91.2'si bilgiye ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Kadınların bilgi almak istedikleri kaynaklar arasında doktorun ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Çalışmamızda da doktor ilk sırada yer alırken hemşire daha az oranda tercih edilmektedir. Bunun nedeni olarak ta KKMM ile ilgili eğitimlerde hemşirelere, bilgi ve etkinliklerini arttırarak aktif görev sunulmadığı, hemşirelerin de eğitici rolünü tanıtamadıkları söylenebilir. Kadınların bilgi edinmek istedikleri diğer kaynakların en başında gelen görsel medyanın da doğru olarak kullanılmasının kadınların KKMM ve meme kanseri hakkında bilgilendirilmesinde önemli olabileceği söylenebilir.

Çalışmamızda kadınların KKMM yapma durumu ile eğitim öncesi ve eğitim sonrası bilgi düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış, bilgi puanı artışının eğitim öncesinde KKMM yapmadığını belirten kadınlarda, KKMM yaptığını belirten kadınlara oranla daha fazla olduğu görülmüştür ($p<0,001$). Bir başka çalışmada KKMM muayenesi yapan kadınların bilgi puan ortalamalarının (4.91 ± 1.50) yapmayanlara göre (4.24 ± 1.72) yüksek olduğu ancak aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı

bulunmadığı belirtilmiştir (16). Erkoç ve ark. nın (17) 20 yaş ve üzerindeki 172 kadın ile yaptıkları çalışmasında da, KKMM yapma durumunun bilgi düzeyini etkilediği, KKMM yapan öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha iyi olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar bilginin uygulama yapma davranışını artırdığını göstermesi açısından önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda kadınların, %65'inin meme kanseri ve KKMM hakkında bilgi sahibi oldukları, %38.5'inin KKMM uygulamadıkları, uygulama yapanların yalnızca %6.5'inin yaptığı KKMM den kesinlikle emin olduğu, %88.0'inin meme kanseri erken tanısına yönelik bilgi gereksinimi duydukları belirlenmiştir.

Çalışmamızda kadınların eğitim öncesi ve eğitim sonrası meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi bilgi düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Bu doğrultuda;

Kadınların meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi hakkında bilgiye ihtiyaçları bulunmaktadır. Kadınları meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi hakkında bilgilendirmek amacı ile verilen eğitimlerde, hemşireler bilgi ve etkinliklerini arttırarak aktif görev almalı, her yaş grubundaki kadınlara, eğitim programları planlamalı ve uygulanmalıdır.

Hemşireler kadınlarda meme kanserinin erken saptanmasında önemli bir rol oynadığından, KKMM uygulama becerisinin sürdürülmesinden, geliştirilmesinden, hastalara ve halka öğretilmesinden sorumlu olduğunun bilincinde olmalıdırlar.

Kadınların daha yoğun sağlık bakımı hizmeti aldığı bölümlere asılacak KKMM ile ilgili afişlerin, medyada yer alacak eğitim programlarının bu konu hakkında duyarlılık ve farkındalığa olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Eğitimle kazanılan davranışın uygulamaya etkisi olup olmadığını değerlendirmek ve gerektiğinde eğitim ve danışmanlık

yapmak için uzun süreli izlem çalışmaları-na gereksinim duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1.Abdulrahman G. O. J, Rahman GA. Epidemiology of breast cancer in europe and Africa. Journal of cancer epidemiology. 2012;2012(5):1-5.
- 2.Espie M, Lalloum M, Coussy F. Epidemiology and risk factors of breast cancer. Soins; la revue de reference infirmiere. 2013(776):22-4.
- 3.Youlten DR, Cramb SM, Dunn NA, Muller JM, Pyke CM, Baade PD. The descriptive epidemiology of female breast cancer: an international comparison of screening, incidence, survival and mortality. Cancer epidemiology. 2012;36(3):237-48.
- 4.Darendeliler E, Ağaoğlu FY. Meme Kanserinin Epidemiyolojisi ve Etiyolojisi. Topuz E AA, Dinçer M, editor. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2003.
- 5.Lidegaard j, Kroman N. The epidemiology of breast cancer. European Clinics in Obstetrics and Gynaecology. 2005;1(1):24-8.
- 6.Akyolcu N, Uğraş GA. Kendi Kendine Meme Muayenesi: Erken Tanıda Ne Kadar Önemli? The Journal of Breast Health. 2011;7(1):10-2.
- 7.Mooney S, Green S, Law MA. Comparison of Adjuvant Psychological Therapy and Supportive Counseling in Patients With Cancer. Psycho-oncology. 1998;7:218-28.
- 8.Devi R, Singh MM. An Effective Manuel on Breast Self-Examiantion. World Health Forum. 1998;19:338-9.
- 9.Aydıntuğ S. Meme Kanserinde Erken Tanı. STED. 2004;136:226-9
- 10.Allen TL, Groningen BJV, Barksdale DJ, McCarthy R. The Breast Self-Examination Controversy: What Providers and Patients Should Know. The Journal for Nurse Practitioners. 2010;6(6):444-51.
- 11.Rashidi A, Rajaram SS. Middle Eastern Asian Islamic women and breast self-examination. Needs assessment. Cancer nursing. 2000;23(1):64-70.
- 12.Sørensen J, Hertz A. Cost-effectiveness of a systematic training programme in breast self-examination. European Journal of Cancer Prevention. 2003;12(4):289-94.
- 13.Nelson AL. Controversies regarding mammography, breast self-examination, and clinical breast examination. Obstetrics and Gynecology Clinics of North America. 2013;40(3):413-27.
- 14.Mercedes GR, Muñoz LMC. Breast self-examination as main technique for breast cancer prevention. Revista de Enfermeria. 2013;36(4):14-8.
- 15.Kamproh S, Fungpong S. Effects of breast self-examination (BSE) program for detection early stage of breast cancer. Journal of the Medical Association of Thailand. 2008;91(3):147-51.
- 16.Gölbaşı Z, Kutlar Z, Akdeniz H. Öğrenci Hemşireler Tarafından Bir Halk Eğitim Merkezinde Verilen Eğitimin Kadınların Meme Kanseri/Kendi Kendine Meme Muayenesine Yönelik Bilgi Ve Uygulamalarına Etkisi. Meme Sağlığı Dergisi. 2007;3(2):53-7.
- 17.Erkoç A, Oran F, Yorulmaz H. Hemşirelik Öğrencilerinin Kendi Kendine Meme Muayenesi (KKMM) İle İlgili Bilgi Durumlarına Eğitimin Etkisi. The Journal of Breast Health. 2011;7(2).
- 18.Beydağ KD, Karaoğlu H. Kendi Kendine Meme Muayenesi Eğitiminin Öğrencilerin Bilgi Ve Tutumlarına Etkisi. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2007;6(2):106-11.
- 19.Dündar PE, Özmen D, Öztürk B, Haspolat G, Akyıldız F, Çoban S. The knowledge and attitudes of breast self-examination and mammography in a group of women in a rural area in western Turkey. 2006:1-9.
- 20.Taşçı A, Usta YY. Comparison of Knowledge and Practices of Breast Self Examination (BSE): A Pilot Study in Turkey. Asian Pacific Journal of Cancer Prevention. 2010;11:1417-20.

- 21.Göçgeldi E, Açikel CH, Hasde M, Aygut G, Çelik S, Gündüz İ, et al. Ankara-Gölbaşı İlçesinde Bir Grup Kadının Kendi Kendine Meme Muayenesi Yapma Konusundaki Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi. Fırat Tıp Dergisi. 2008;13(4):261-5.
 - 22.Alpteker H, Gümüş D, Doğan S, Bilir S, Önal M. Kız Öğrencilerin Meme Kanseri ve Kendi Kendine Meme Muayenesi Bilgi ve Uygulamalarının İncelenmesi. Meme Sağlığı Dergisi. 2011;7(3):176-81.
 - 23.Özer A, Bankaoğlu E, Ekerbiçer HÇ, Hüdayioğlu MR, Özdemir M. Kahramanmaraş'ta Yaşayan Bir Grup Kadının Kendi Kendine Meme Muayenesi Yapma ve Mammografi Çektirme Durumu ile Bunları Etkileyen Faktörler. Toplum hekimliği Bülteni. 2009;28(1):14-9.
 - 24.Kurtz ME, Given B, Given CW. Relationships of Barriers and Facilitators to Breast Self-Examination, Mammography, and Clinical Breast Examination in A Worksite Population. Cancer nursing. 1993;16:251-9.
 - 25.Al-Sharbatti SS, Shaikh RB, Mathew E, Salman Al-Biate MA. Breast self examination practice and breast cancer risk perception among female university students in Ajman. Asian Pacific journal of cancer prevention: APJCP. 2013;14(8):4919-23.
 - 26.Simi A, Yadollahie M, Habibzadeh F. Knowledge and attitudes of breast self examination in a group of women in Shiraz, southern Iran. Postgraduate medical journal. 2009;85(1004):283-7.
 - 27.Al-Dubai SA, Ganasegeran K, Alabsi AM, Abdul Manaf MR, Ijaz S, S. K. Exploration of barriers to breast-self examination among urban women in Shah Alam, Malaysia: a cross sectional study. Asian Pac J Cancer Prev. 2012;13(4):1627-32.
 - 28.Parlar S, Bozkurt A, Ovayolu N. Bir ana çocuk sağlığı merkezine başvuran kadınlara verilen meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi ile ilgili eğitimin değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2004;8(2):9-15.
 - 29.Beydağ KD YB. The effect of breast self-examination (Bse) education given to midwifery students on their knowledge and attitudes. Asian Pacific Journal of Cancer Prevention. 2010;11(6):1761-4.
 - 30.Malak AT, Bektash M, Turgay AS, Tuna A, Genç RE. Effects of peer education, social support and self esteem on breast self examination performance and knowledge level. Asian Pacific Journal of Cancer Prevention. 2009;10(4):605-8.
 - 31.Gürsoy AA, Yiğitbaş C, Yılmaz F, Erdol H, Bulut HK, Mumcu HK. The effects of peer education on university students' knowledge of breast self-examination and health beliefs. Journal Of Cancer Education 2009;24(4):331-3.
 - 32.Orhan S, Çetinkaya F. Kayseri İli Nuh Naci Yazgan Sağlık Ocağı Bölgesindeki Yetişkin Kadınların Meme Kanseri Konusundaki Düşünce ve Davranışları. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2003;12(3):11-6.
- Bu çalışma Nisan 2010 tarihinde Hollanda'da European Oncology Nursing Society'nin düzenlemiş olduğu 7. EONS kongresinde poster bildirisi olarak sunulmuştur.*